

„Telšių mokytojų seminarija: istorija, žmonės, likimai, 1922–1957“

JUOZAS SAULIUS

Knygos viršelis

2012 m. išleista Juliaus Norkevičiaus monografija „Telšių mokytojų seminarija: istorija, žmonės, likimai, 1922–1957“. Šio autoriaus tekstų apie Telšių mokytojų seminariją anksčiau yra buvę paskelbti Telšių rajono ir respublikinėje spaudoje. Per daugelį metų sukaupia patirtis ir įvairiuose archyvuose surinkta informacija reikalavo daugiau, negu straipsnio laikraštyje ar žurnale – tai šaukėsi knygos.

Skaitydami monografiją dar kartą įsitikiname, kad kiekviena epocha švietimui kėlė skirtingus uždavinius. Iki 1918 m. Lietuvoje buvo labai sunki mokyklų būklė ir sudėtingi vaikų mokymo reikalai. Todėl nepriklausomybę atkūrusios jaunos Lietuvos valstybės vadovai nedelsdami ėmėsi ryžtingų žygių – gerinti vaikų mokymo ir švietimo reikalus. Tam reikėjo kvalifikuotų savų pedagogų. Buvo pradėtos steigti lietuviškos mokytojų seminarijos. Pirmosios duris atvėrė 1919 m. rudenį. 1923 m. šalyje jau veikė devynios mokytojų seminarijos. Telšių mokytojų seminarija pradėjo veikti 1922 m. spalio 2 d., sulaukus atitinkamo tuometinio šalies prezidento Antano Smetonos dekreto. Taip Telšių šviesuomenės lūkesčiai turėti mokytojų seminariją išsipildė.

Pradžia buvo sunki: trūko net mokyklinių suolų, vadovėlių, kitų mokymo priemonių. Užtat entuziazmo buvo su kaupu. Pedagogai dirbo, nors jie net ir kuklų atlyginimą ne visada laiku gaudavo. Direktorius Juozas Gedminas ir apskrities vadovai rūpinosi, kad stiprėtų mokymo materialinė bazė, mokykla turėtų savo patalpas, pedagogai laiku gautų atlyginimą už darbą. Telšių mokytojų seminarija nesulaukė planuotų naujų rūmų ir 1930 m. buvo perkelta į Plungę. Čia ji ilgai

neužsibuvo – 1934 m. seminarija buvo iškelta į Šiaulius. Klajonių ratas užsidarė tik 1941 m., kai seminarija atnaujino veiklą Telšiuose. Čia ji atšventė ir pradinį klasių mokytojų rengimo 35-erių metų sukaktį. 1957 m. mokytojų seminarija buvo uždaryta. Tuo metu pradinukų mokymo procesui ir pradinį klasių mokytojams jau buvo keliami dideli reikalavimai. Tokio lygio pedagogus seminarijos jau nebepajėgė ruošti. Pradinį klasių mokytojus pradėjo rengti aukštosios mokyklos.

Monografijos autorius J. Norkevičius išsamiai rašo apie seminarijoje dirbusius pedagogus, jų šiokiadienius. Pasakojama ir apie seminarijoje gyvavusias tradicijas, seminaristų laisvalaikį, kaip buvo laikomasi vidaus tvarkos taisyklių. Daug žinių pateikta apie pirmąjį seminarijos direktorių Juozą Gedminą, jį pakeitusius Edvardą Staniulį, Vaclovą Rubaževičių, Antaną Rinkūną, kuris, pasitraukęs į Kanadą, daug gero padarė dirbdamas emigrantų jaunosios kartos lietuviško švietimo srityje, ugdydamas ir puoselėdamas meilę savo tėvų, senelių gimtinei. Knygoje rašoma ir apie vėliau dirbusius seminarijos direktorius Kazį Dambrauską, Elžbietą Morkūnienę, Joną Žardecką. Knygos autorius nepamiršo ir šaunių direktoriaus pavaduotojų mokymo reikalams Liudo Abromavičiaus, Stasio Markonio, Julijos Raudovaitės, Antano Kalinausko bei kitų. Keletą metų Telšiuose dirbęs prof. Leonas Jovaiša prisimena, kad visi seminarijos mokytojai nuoširdžiai dirbo, bendravo. Pedagogų tarybos posėdžiai būdavo dalykiški, bet ilgi, nes daug klausimų reikėdavo išanalizuoti.

Be mokytojo negali būti mokyklos. Jo misija – išmokyti vaikus ir parengti juos gyve-

nimui. Svarbu, kad pedagogas pats suprastų, koks svarbus vaidmuo jam teko ir kad jis tinkamai atliktų savo pareigas. Tarpukarije ir pokario metais mokytojų seminarijoms teko itin svarbi misija – rengti mokytojus, kurie būtų ne tik geri savo srities specialistai, bet ir dideli šalies patriotai. J. Norkevičius monografijoje pažymi, kad seminarijoje darbos nemazai gabių, intelektualių pedagogų, kurie išugdė daug iškilų asmenybių. Pussimčiui seminarijos auklėtinių buvo suteikti nusipelnusio mokytojo vardai, daugybė apdovanota įvairiais pasižymėjimo ženklais, padėkos, garbės raštais. Telšių mokytojų seminarija išugdė vieną švietimo ministrą. Dešimtys buvusių seminarijos auklėtinių yra dirbę Švietimo ministerijoje. Šimtai šios mokyklos absolventų vadovavo mokykloms, ėjo atsakingas pareigas rajonų, miestų vykdomojoje valdžioje. Žinomais edukologijos, kitų šakų mokslininkais tapo Aniceta Grabauskienė, Bronius Dobrovolskis, Adelė Ramanauskaitė, Antanas Rimkus, Jonas Riškus, Stasys Šalavėjus. Poezijos posmais ir knygomis savo seminariją garsino Stasys Angličkas, Valerija Valsiūnienė, Stasė Keraitė, Justina Baltuonienė, Jadvyga Vainorienė, Česlovas Kantauskas, Bronius Pocius ir kt.

Telšių mokytojų seminarijos absolventai, pradinį klasių mokytojai Antanas Dibisteris, Liudas Malakauskas 1941 m. birželio mėnesį buvo bolševikų nukankinti Raimiuose. Už patriotizmą nukentėjo ir daugiau absolventų. Išaiškinus Telšių jaunimo po grindinę organizaciją, Sibiro gulaguose atsidūrė seminaristai Algirdas Buda, Juozas Kabaila. Už ryšius su laisvės kovotojais buvo teisiami Alfonsas Varanauskas, Vytautas Rimkus. Gulagų vargų, kančių neišvengė ir seminarijos absolventės, miško brolių ryšininkės Zelma Klemanaitė-Sebastijonienė, Jadvyga Butaitė-Zulpinienė. Autorius apgailestauja, kad ne visų nukentėjusiųjų už patriotizmą, kryptingą Lietuvos piliečių ugdymą pavardės paminėtos leidinyje.

Telšių mokytojų seminarija buvo ryškus šviesulys visoje Žemaitijoje. Į gyvenimą ji išleido apie tūkstantį mokytojų, kurie ugdė jaunąją kartą, vadovaudamiesi pedagogikos mokslu ir gyvenimo patikrintomis vertybėmis.

Monografijos autorius Julius Norkevičius – taip pat Telšių mokytojų seminarijos auklėtinis. Jo knyga „Telšių mokytojų seminarija: istorija, žmonės, likimai, 1922–1957“ išleista tik 150 egz. tiražu. Šiandien ji jau didelė retenybė. Bet knyga išleista. Telšių mokytojų seminarijos istorija – parašyta.